

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positus, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro secundo Decretalium : In Quo Ordo Judiciarius, Et Qvæ Ad Judicia Pertinent, Secundùm Utrumque Jus, Canonicum, & Civile Methodicè Tractantur, & Exponuntur ; Additus Est, Præter Synopticum Et Methodicum, Alius Index Alphabeticus A Pluribus Desideratus

Pirhing, Ehrenreich

Dilingæ, 1675

Titulus. XXIV. De Jurejurando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98191](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98191)

ita hanc præsumptionem admiffa fit probatio, parte non opponente, ea ceflat. *n. eod.* Quintò, contra hanc præsumptionem admittitur probatio, etiam per duos, aut tres testes. *cit. num. 11.* Quinam fint alij effectus præsumptionis juris, & de jure? *n. 12.*

§. II. *De variis caufis, indiciis, seu coniecturis, ex quibus oriuntur, ac defumuntur præsumptiones, & quam vim probandi habeant?* pag. 417.

ASSERTIO I. Judex interdum ex violenta præsumptione, absque alia probatione, procedere potest ad sententiam definitivam, etiam condemnatoriam. *n. 13. & seq.* Assert. II. Per violentam præsumptionem probatur copula carnalis, ut si v. g. testes deponant, se vidisse virum cum fœmina, solum cum sola, nudum cum nuda in eodem lecto jacentes, in loco secreto; ex his coniecturis plene probatur adulterium ad ferendam sententiam divortij, imò etiam ad pœnam ordinariam adulterij, vel incestus infligendam. *n. 15. & seq.* Similiter, si Titius v. g. cum Caia contraxit per verba de presenti sponsalia, seu matrimonium, & Caia neptis deponat, se prius carnaliter cognitam fuisse à Titio, id sufficit ad eos separandos, si accedat fama viciniae, & testes deponant, se vidisse illos simul vagantes per vias, & nemora, & ipse vir, ac mulier jurati confiteantur, quòd carnaliter se invicem cognoverint. *n. 17. & seq.*

§. III. *Unde defumantur alia præsumptiones non violentæ?* pag. 419.

ASSERTIO I. In dubio in delictis præsumitur dolus, sive omne delictum in dubio præsumitur malo animo factum esse, nisi contrarium probetur? *n. 19. & seq.* Et si sola voluntas, seu conatus criminis de jure puniri possit, ex generali tamen consuetudine regulariter non punitur, nisi effectus sequatur: sunt tamen plures casus, in quibus etiam solus conatus criminis patrandi punitur. *n. 21.* Assert. II. Ex bona conversatione in pueritia, vel adolescentia præsumitur puer etiam bonus futurus in virili ætate, & senectute. *n. 22.* Similiter, qui in juventute vixit continens, non præsumitur in senectute incontinens, maxime, si sit litteratus. *n. 23. & seq.* Præterea ex præterito alicujus vita, ac moribus præsumptio fieri potest de futura eiusdem vita, & conversatione. *n. 25. & seq.* Sic etiam ex præterito rei statu præsumitur de futuro, ut, si quis diu negligens fuit, tempore præterito, præsumitur etiam, quòd deinceps negligens erit. *num. 27.* Quando hæc præsumptio de præterito tempore ad futurum non habeat locum? *n. 28.* Et quandoque fit præsumptio ex præterito de præsentis, vel ex præsentis de præsentis, vel ex præsentis de præterito, vel denique ex præsentis de futuro. *n. 29.* Assert. III. Præsumitur contra illum, qui declinat Judicium, & præsumitur pro illo, qui se sistit in Judicio. *n. 30.* An, & quâ ratione, si quis fugiat, præsumi debeat, vel possit, eum erimen commisisse. *n. 31. & seq.* Qualem probationem, vel præsumptionem facit fuga militis ex castris, vel prælio? *n. 33.* Fuga famuli ex domo, in qua res aliqua amissa est? *n. 34.* Et fuga Rei ex carcere, in quo detentus fuit ob crimen? *n. 35.* Assert. IV. Si quis ex duobus sibi propositis, vel objectis unum tantum neget, tum alterum tacite confiteri, vel affirmare præsumitur: & vice versâ, si unum confiteatur, alterum negare censetur. *n. 36.* Assert. V. Præsumitur, vicinos scire ea, quæ in vicinia facta sunt. *n. 37. & seq.*

Præterea factum notum in loco remoto, præsumitur etiam notum in loco vicino. *n. 39.*

§. IV. *An, & quâ ratione quilibet præsumatur bonus, vel idoneus ad officium, beneficium, vel alium aliquem?* pag. 423.

Regula generalis est, quòd quilibet præsumatur bonus, vel idoneus ad officium, vel beneficium, vel actum aliquem, nisi contrarium probetur. *n. 40.* Et tamen distinguendum est inter conditiones, seu qualitates hominis intrinsecas, & naturales, quæ præsumuntur homini inesse: & inter extrinsecas, & accidentales, quæ probanda sunt. *num. 41.* Quando cessat hæc præsumptio. *n. 42.* Porro in dubio, num aliquis rectè, ac legitime actum fuerit, potest propter bonitatem, ac prudentiam personæ agentis, intertina præsumptio fieri de iustitia actus. *n. 43.*

§. V. *An, & quâ ratione probari possit matrimonium per præsumptiones, seu coniecturas?* pag. 424.

Per Instrumentum dotale, in quo vir, & mulier se conjuges nominant, & per diuinam cohabitacionem, & communem famam viciniae habentis illud pro conjugibus, plene probatur matrimonium. *n. 44. & duobus seqq.*

§. VI. *An quis ex præsumptione vehemente de gratia criminis condemnari possit? & qualis probatio requiratur ad probandum, quod non est verisimile?* pag. 425.

Ad primam quæstionem respondetur, Propriam præsumptionem etiam vehementem, non debet quæri de gravi crimine, v. g. hæresis condemnari. *n. 47. & tribus seqq.* Ad secundam quæstionem respondetur, Qui vult probare aliquid, quod non est verisimile, debet efficaciorum probationem asserere, tales scilicet testes, de quibus non sit verisimile, ipsos peccaturos, quòd de eo sit fama communis. *n. 51. & seq.*

§. VII. *An, & quando lex fundata in præsumptione obliget in foro conscientie, vel etiam externo?* pag. 426.

ASSERTIO I. Quando is, contra quem est præsumptio juris, vel de jure, scit, illam esse falsam, & veritatem pro se stare; tunc non tenetur in foro conscientie, saltem ante sententiam Judicis, observare legem fundatam in falsa præsumptione. *num. 53.* Deducuntur plura corollaria practica. *n. 54. & seq.* II. Si ille, contra quem stat præsumptio juris, vel de jure, sciat, veritatem esse pro se, & in Judicio agerem, quam petit, consequatur, vel, si conveniat, rem restituat, tenetur, si condemnatur, parere sententiæ Judicis, & vel desistere ab agendo, licet tenetur pro illo, vel rem restituere. *num. 55.* Deducuntur alia quædam corollaria. *n. 56.*

SERIES CAPITULORUM

IN ANTIQUIS.	
Cap. 1. n. 19. & duob. seqq.	c. 9. n. 27. & duob. seqq.
c. 2. n. 13. & seq.	c. 10. n. 51. & seq.
c. 3. n. 22.	c. 11. n. 44. & duob. seqq.
c. 4. n. 30.	c. 12. n. 15. & seq.
c. 5. n. 36.	c. 13. n. 17. & seq.
c. 6. n. 25. & seq.	c. 14. n. 47. & tribus seqq.
c. 7. n. 37. & seq.	c. 15. n. 23. & seq.
c. 8. n. 39.	c. 16. & nisi. n. 40. & duob. seqq.

TITULUS XXIV. DE JURE JURANDO. pag. 428.

SECT. I. *De iuramento in genere, & variis partibus tum licitis, tum illicitis.* pag. 428. §. I.

§. I. Quid sit Iuramentum? & de conditionibus ad illud requisitis, variisq; iurandi formis, ac modis. pag. 428.

QUÆR. I. Quid sit iuramentum? Resp. Jurare est DEUM in testem assumere: vel, iuramentum est assumptio, seu invocatio Divini Nominis in testimonium. n. 1. QUÆR. II. An licitum sit iurare? Resp. Secundum se licitum est. n. 2. & duobus seq. QUÆR.

III. Quæ conditiones requirantur ad iuramentum? Respond. tres, veritas, iudicium, & iustitia. num. 5.

QUÆR. IV. Quenam sint iurandi formulæ? Respond. generatim duplices, expressæ, & implicitæ. n. 6. Quædam sunt iurandi formulæ, de quibus dubitatur, an sint vera iuramenta, necne. num. 7. An simplex fidei interpositio, sive promissio, & attestatio facta sub fide Sacerdotalis dignitatis, vel consecrationis sit iuramentum? num. 8. An attestatio, vel promissio facta sub obligatione amittendæ suæ famæ, sit licita, & obliget instar iuramenti? cit. num. 8. Homagium præstitum à vassallis dominis suis de fidelitate ipsi servanda, est verum, & propriè dictum iuramentum, idque triplex est, fidelitatis, officij, seu administrationis, & subiectionis; & hoc à Clerico erga dominum seculare præstari non debet. num. 9. & seq.

QUÆR. V. An ad substantiam iuramenti requirantur verba? Resp. ex natura rei non requiri. & quo ritu fieri debeat solenne iuramentum? num. I. I.

§. II. De divisione iuramenti. pag. 431.

ASSERTIO I. Iuramentum dividitur in primis in assertorium, & promissorium: & quid sit assertorium, quid promissorium? num. 12. & seq. Ad iuramentum promissorium revocari potest iuramentum fidelitatis, quale est, quòd Episcopi in sui Ordinatione præstare debent Romano Pontifici. num. 14. & seq. Non tamen potest Episcopus Clericum compellere ad præstandum sibi fidelitatis, & obedientiæ iuramentum, nisi administratio ipsi sit commissa. n. 16. Sed & Romanus Imperator in sua Coronatione præstare solet iuramentum fidelitatis Ecclesiæ Romanæ, & Pontifici. num. 17. Assert. III. Iuramentum aliud fit per simplicem contestationem Divini Nominis, aliud per executionem. num. 18. Assert. IV. Iuramentum quoque dividitur in Judiciale, & extrajudiciale. Iuramentum judiciale in varias denuo species dividitur: primum est iuramentum calumniæ, alterum iuramentum in litem, idque triplex est: primum iuramentum veritatis, seu veræ æstimationis: secundum iuramentum affectionis: tertium iuramentum super interesse singulari. n. 19. Tertia species judicialis iuramenti dicitur litis decisivum, & hoc vel est voluntarium, vel necessarium: cui addunt aliqui tertium iuramentum litis decisivum, quod vocant judiciale specificè sumptum. n. 20.

§. III. Quæ persone iurare possint in Iudicio? pag. 434.

ASSERTIO I. Omnes homines, rationis usû præditi, sunt capaces iuramenti edendi, etiam pueri ante pubertatem, quamvis ad iurandum in iudicio non sint admittendi. num. 21. Assert. II. Sacerdotes, aliique Clerici ex levi causa iurare non debent, nec in iudicio, nec extra, nisi ob necessitatem, vel magnam utilitatem. Etsi Clerici etiam Sacerdotes possint, exigente necessitate, iurare coram laico, non tamen in manu laici, sive tanquam coram Superiore suo. n. 22. Ass. III.

Tomus II.

Periuri ad iurandum in iudicio non admittuntur, quamvis præstare debeant illa iuramenta, quæ potius oneri sunt, quam honori, ut est iuramentum calumniæ, vel fidelitatis. n. 23.

§. IV. De variis iuramentis illicitis, quæ iurantem non obligant. pag. 434.

Regula generalis est, quòd iuramentum præstitum de re illicita, quæ sine peccato præstari nequit, non obligat. n. 24. Assert. I. Qui scienter jurat rem illicitam, v. g. si Princeps iuret, se servaturum monentam, quam scit, esse vitiatam, non tenetur illud observare, nec indiget absolutione: si verò iuravit ignoranter, debet illud observare, si aliquo modo licitè potest: si autem iuravit licitum, quod putabat illicitum, debet observare iuramentum, sed de intentione prava ager pœnitentiam, n. 25. & seq. Assert.

II. Iuramentum Prælati metu extortum de non repetendis rebus Ecclesiæ iniuste ablati non valet, nec obligat. At verò iuramentum metu extortum de non repetendis rebus proprijs Prælati iniuste ablati valet, & obligat, sed relaxari potest. n. 27. & seq. Assert.

III. Iuramentum editum ab Episcopo, vel Prælato cedens in præiudicium Episcopalis dignitatis, vel Prælaturæ non valet, nec obligat. n. 29. Et hinc Episcopus non tenetur servare capitula, in quæ iuravit ante suam electionem, si ea vergant in præiudicium Episcopalis potestatis. n. 30. Assert. IV. Clericus si præsentatus iuret patrono ipsum præsentanti, se antiquam pensionem aucturum; sed postea Episcopo instituenti iuret contrarium, se non aucturum; servandum est posterius iuramentum, non prius: beneficio tamen Clericus talis est privandus; quia duo contraria, seu contradictoria iuramento confirmavit. n. 31. & seq. Assert. V. Iuramentum Monachi iurantis, se non mansurum in Monasterio cum alijs, illicitum, & invalidum est, eique pœnitentia imponenda est ad terrorem aliorum. n. 33. Assert.

VI. Iuramentum de non loquendo patri, vel matri, vel de non exhibendo subsidio humanitatis propinquis, est illicitum, & contrarium rationi, & sic iurantes absolvendi sunt à iuramento ad cautelam, vel potius declarari debet, tale iuramentum non obligare. num. 34. & seq. Assert. VII. Si iuramentum v. g. fidelitatis uni debitum præstetur alteri, illicitum est, etsi obliget: sed, eo non obstante, præstandum est ei, cui debetur, si sit contrarium ei iuramento, quod alteri præstari debuisset. n. 36. Et hinc, qui uni solvit, quod alteri debet, non liberatur à debito, sed iterum solvere cogitur ei, cui debet. num. 37. Assert.

VIII. Siquis v. g. Rex alienet bona pertinentia ad dignitatem regiam, debet revocare alienationem, non obstante iuramento, maxime, si prius iuravit, ea non alienare. num. 38. Cur Rex, vel Imperator non possit alienare bona, & jura Regni, & Imperij? num. 39. In quibus casibus alienari possint bona Regni, vel Provinciæ. num. 40. Assert. IX. Qui iuravit alicui, se non revelaturum secreta, potest ea revelare, non obstante iuramento, si producat in testem, & legitime à Iudice interrogetur. n. 41.

§. V. De quibusdam iuramentis illicitis, quæ inter coniuges edi solent. pag. 439.

ASSERTIO I. Si coniuges temere, & sine iusta causa, mutuo consensu, se separent, quoad torum, & cohabitatio-

bitationem, ac iurent, quod alter ab altero nunquam debitum coniugale petere velint, talis promissio non tenet, etsi iurata. n. 42. Aliud est, si causa pietatis, & continentiae tale pactum, & iuramentum faciunt. num. 43. Porro, si coniuges mutuo consensu vocent, vel iurent continentiam, liberantur ab usu debiti coniugalis, non autem à mutua cohabitatione. num. 44. Assert. II. Si maritus uxori iuramento promittat, se illam de nullo crimine committendo accusaturum, tale iuramentum est illicitum, nec obligat, nec etiam pactum iuratum de non accusanda uxore, ob adulterium committendum. n. 45. & seq. Quamvis autem non valeat pactum, & iuramentum de non accusanda uxore, ob adulterium committendum, quoad accusationem criminalem ad publicam vindictam criminis: valet tamen iuramentum de non accusanda uxore civiliter, quoad separationem tori, & cohabitationis; quia nihilominus poterit adhuc denunciari canonicè Prælo Ecclesiastico. num. 47. Porro, si mulier iuret coram Iudice, aliquem esse suum maritum, sed in probatione succumbat; tum Iudex non debet mulieri dare licentiam alteri nubendi, ne videatur Auctor periurij, si ea falsum iuravit: neque etiam debet prohibere, ne nubat alteri, ne fortè legitimum matrimonium impediatur, sed potest rotum relinquere conscientiae mulieris. n. 48. & seq.

§. VI. De iuramentis licitis, quæ observari debent, & obligant, donec relaxentur, & iurans ab iis absolvatur. pag. 441.

ASSERTIO I. Alia regula generalis est, quod omne iuramentum observandum sit, quod non vergit in dispendium salutis aeternæ, nec observatum in alterius detrimentum. Vnde, qui non ex necessitate, sive ob necessarium impedimentum, sed liberâ voluntate contra licitum iuramentum facit, Reus periurij censetur. n. 50 & seq. Sed & Episcopi, qui iuramentum transgressi sunt tanquam periuri puniendi sunt, & quidem gravius, ratione dignitatis, & scandali, quàm alij. num. 52. & seq. Præterea, si quis ad Prælaturam electus, ante confirmationem, post iuramentum calumniæ præstitum, directè contraria ponat, vel respondeat, velut periurus à confirmatione, & iure electionis repelli debet, nisi iusta, & rationabilis causa eum excuset. Idemque est, si procurator electi hoc fecerit, ipso mandante, vel ratum habente, vel non revocante. num. 54. & seq.

Assert. II. Quædam iuramenta sunt, quæ turpitudinem, & peccatum continent, tam ex parte iurantis, quàm recipientis iuramentum, vel ex parte iurantis tantum, & hæc non obligant: alia iuramenta sunt, quæ turpitudinem, & peccatum continent, solum ex parte recipientis iuramentum, & hæc obligant quidem, & observanda sunt, sed revocabiliter, quia ea obligatio per absolutionem tollitur. n. 56.

§. VII. An, & quâ ratione obliget iuramentum de solvendis usuris, vel solutis non repetendis? pag. 442.

ASSERTIO I. Qui promissit, seque obligavit ad solvendas usuras, non debet cogi eas solvere, nisi iuraverit, se illas soluturum; tunc enim cogitur: sed ijs solutis, creditor compelli debet per Censuras Eccle-

siasticas, ad usuras restituendas. num. 57. & seq. Sed & debitor, solutis usuris sub iuramento promissis, potest illas mox iterum repetere ab usurario, abique alia iuramenti relaxatione. num. 59. Creditor vero, cui sub iuramento promissæ sunt usuræ, ex iniustitia obligatur ad remissionem iuramenti, quâ remissione factâ, etiam coram DEO liberatus est debitor ab obligatione iuramenti. n. 60. Porro, si creditor in tali casu debitori iuramentum remittere nolit, potest à Iudice Ecclesiastico cogi per Censuras Ecclesiasticas ad relaxandum illud. n. 61. Plura remedia competunt debitori, qui simpliciter iuravit, solvere usuras. n. 62. Solvuntur obiectiones. n. 63. & duobus seq. Assert. II. Iuramentum debitoris de non repetendis usuris jam solutis obligat, nec potest iurans eas repetere, nisi prius obtentâ huius iuramenti relaxatione. n. 66. Excipi debet, nisi nova repetendi causa postea interveniat; tunc enim iuramentum non repetendis usuras solutas cessat obligare. n. 67. Præterea debitor, non obstante iuramento, de non repetendis usuris in Iudicio denunciare potest usurarium apud Iudicem Ecclesiasticum per denunciationem Evangelicam, seu charitativam, ob delictum, seu iniustitiam ab eo commissam. n. 68. Sed & Iudex ex officio, etiam parte non petente, potest inquirere, & procedere contra usurarium, ut restituat usuras, non obstante iuramento de non repetendis usuris. n. eod. Potest etiam Iudex Ecclesiasticus edictum generale promulgare sub Censura, ut omnes, qui delictum, vel rem gestam cognitam habent, illud denuncient, vel de re gesta testimonium ferant. n. eod.

§. VIII. An iuramentum vi, ac metu extortum, vel dolo aut errore præstitum obliget, ac servandum sit? pag. 446.

ASSERTIO I. Iuramentum gravi, & in tali metu extortum validum est, si absque peccato iurantis, impleri possit, nisi vel ab eo, cui præstitum est, remittatur, vel à legitimo Superiore relaxetur; unde quis gravi metu compulsus renuntiavit beneficio suo, addito iuramento de non repetendo beneficio resignato, servare illud debet, ita tamen, ut absolutionem à iuramento petere possit. n. 69. Non tantum iuramentum, quod vergit in dispendium salutis aeternæ, sive spiritualis animæ, sed etiam propriæ salutis temporalis non obligat. n. 70. Non solum iuramentum promissorium homini præstitum de re, quæ sine peccato mortali impleri non potest, non obligat, sed etiam de re, quæ sine peccato veniali impleri non potest. n. 71. Porro, qui metu gravi coacti iuramentum pro servanda vita, vel bonis suis, tenentur illud servare, si sine interitu animæ, vel peccato possint, sed absolvendi sunt iuramento à Papa, vel Episcopo. num. 72. & seq. Is, qui ex metu gravi, & iniustitiam commisso iuravit, cum intentione se inviolabiliter obligandi, ad implendam promissionem iuratum, non peritâ relaxatione iuramenti, si postea relaxationem petat, tanquam periurus est puniendus, quantum in dubio non præsumatur tali intentione iuratum. num. 74. Iuramentum promissorium, rescindi potest, si levi tantum metu sit præstitum, etiam si postea & peti, ut relaxetur. num. 75. Qui per bellum iniustum occupavit res alienas, debet restituere, quæ iniuste occupavit, vel abstulit, & absolvetur à iuramento, quos sibi obstrinxit, alioquin per Censuras

furas Ecclesiasticas ad id cogendus est. n. 76. Assert. II. Juramentum ex errore, vel dolo, quod dat causam contractui, vel actui, præstitum, si versetur circa substantiam rei iurata, est irritum, nec relaxatione indiget: secus, si error, vel dolus versetur solum circa accidentia rei. n. 77.

§. IX. De aliis nonnullis iuramentis licitis, quæ obligant, & omnino servanda sunt. pag. 448.

ASSERTIO I. Si debitor iuravit creditori, se super re oppignorata, ob fructus ex ea perceptos, & consumptos, nullum gravamen ipsi illaturum, seu pignus non repetiturum, donec pecunia mutuo accepta ipsi soluta sit, obligatur iuramento. n. 78. Respondetur ad obiectiones. n. 79. & seq. Assert. II. Abbas, & Monachi, qui pro debito Monasterij iuraverunt stare in obsequio, interim dum debitum est solutum, tenentur servare iuramentum: similiter & fideiussores, qui iuraverunt creditorem servare indemnum. n. 81. & duobus seq. Assert. III. Qui iuravit, quod iura alicuius Ecclesiæ defendere velit, iuramento illo tenetur, quod si postea requisitus eam non defendat, sed appelleret, est periurus, non obstante appellatione, nisi ob iustum impedimentum defendere non possit. num. 84. Sunt tamen plures exceptiones, in quibus is, qui iuravit, se defensurum Ecclesiæ, non obstante iuramento, non tenetur defendere. n. 85.

SECTIO II. De iuramento litis decisivo. pag. 450.

§. I. An iuramentum litis decisivum à Iudice, vel à parte alteri litiganti deferri possit? pag. 451.

ASSERTIO I. Si Iudex parti litiganti, sive Reo, sive Actori, iuramentum litis decisivum deferat, non potest ab ea recusari, nisi iustam causam recusandi alleget, ac probet, vel nisi iuramentum à Iudice delatum alteri parti litiganti referre velit. n. 86. Quæ sint iustæ causæ recusandi iuramentum delatum? num. eod. Assert. II. Si pars parti iuramentum litis in Iudicio deferat, simpliciter à parte, cui defertur, recusari, vel referri potest. n. 87. In quibus casibus pars litigans iuramentum sibi à parte delatum ei referre non potest. n. 88.

§. II. Utrum, cum à Iudice iuramentum in causa dubia, ob inopiam probationis, deferretur, illud Reo ad purgationem sui, sive innocentiam suam demonstrandam, an verò Actori, in supplementum probationis, deferri debeat? pag. 452.

ASSERTIO I. Non potest certa regula generalis tradi, num Iudex Actori non nisi semiplenè probanti iuramentum deferre debeat, in supplementum probationis: an verò Reo, in sui purgationem, sed Iudex id arbitrari prudenter ex circumstantiis debet. n. 89. Quando Reo, & quando Actori iuramentum suppletorium sit deferendum. n. 90. Quæ requirantur, ut iuramentum in supplementum probationis deferri possit? n. 91. Assert. II. Si Actor plenè probavit intentionem suam, Reus autem contrarium probet semiplenè tantum; tunc Reo iuramentum deferri nequit, in supplementum probationis ipsius: si verò probationes utriusque partis non sint contrariæ, seu impossibiles; tunc, si Actor plenè probavit intentionem suam, Reus verò tantum semiplenè probavit exceptionem suam, hoc casu, cum Reus

Tomus II.

excipiendo fiat Actor, Iudex Reo deferre potest iuramentum. n. 92.

§. III. In quibus causis iuramentum deferri possit, vel etiam debeat, sive à parte, sive à Iudice, & in quibus non possit? pag. 453.

ASSERTIO I. In omni actione, seu causa, quæ in Iudicio proponi potest, deferri potest iuramentum voluntarium à parte parti: & an etiam, ac quando in actionibus famosis? num. 93. Assert. II. Juramentum necessarium, in supplementum probationis, regulariter à Iudice deferri potest Reo, ad petitionem Actoris in quavis causa. num. 94. Excipiuntur primò causæ criminales, in quibus Actori, seu accusatori Iudex iuramentum deferre non potest, in supplementum probationis. n. 95. Secundò causæ famosæ, neque in causis magnis, & arduis. n. 96.

Tertiò causæ matrimoniales, in quibus etiam regulariter non est locus iuramento suppletorio. n. 97. Idemque quoad hoc est de matrimonio spirituali, seu professione Religiosa. n. eod. Denique neque in causis spiritualibus, iuramentum suppletorium locum habet. cit. n. 97.

§. IV. An non solum ad petitionem partis, sed etiam eâ non petente, iuramentum suppletorium deferri possit à Iudice, & de tempore, quo illud deferendum est. pag. 454.

ASSERTIO I. Iudex non tantum ad instantiam partis litigantis, quæ semiplenè probavit, sed & ex officio suo, eoque non implorato, iuramentum suppletorium deferre potest parti alteri, imò & debet, si id expedire iudicaverit. n. 98. Assert. II. Pars litigans ante conclusionem in causa, potest, ac debet petere, ut deferatur iuramentum suppletorium, et si testes amplius produci non possint, non autem postea; quamvis Iudex etiam post conclusionem in causa interrogare possit partes. n. 99.

§. V. Quando, & in quibus casibus Iudex possit ex officio à partibus exigere iuramentum de dicenda veritate? pag. 455.

In causa usurarum, vel aliâ simili, in qua vertitur periculum animæ, vel peccati, potest Iudex, in qualibet parte litis, ex officio suo, si aliæ probationes deficiant, & adsint præsumptiones aliquæ, exigere iuramentum de dicenda veritate à partibus, cogendo eas ad id præstandum Censuris Ecclesiasticis, appellatione remota. n. 100. Quod si causa non sit plenè probata in Iudicio; tum potest hoc iuramentum exigi ab utraque parte, etiam in fine litis, quamvis ab initio non fuerit petitum, nec præstitum: secus, si causa sit notoria, vel plenè probata in Iudicio. n. 101. Juramentum autem de dicenda veritate non defertur ad decidendam litem, sed exigitur à partibus ad inquirendam veritatem. n. eod.

SECT. III. De interpretatione iuramenti. pag. 445.

§. I. Quomodo interpretandum sit iuramentum? pag. 445.

ASSERTIO I. Juramentum, quoad obligationem suam, strictè interpretari oportet, quantum materia, circa quam versatur, & verba promissionis, cui adjicitur, permittunt. n. 102. Hinc infertur primò. Quod iuramentum generale à Clericis, vel laicis præstitum servandi statuta, & consuetudines Ecclesiæ, vel loci, non se extendat ad statuta, & consuetudines illicitas,

VVVV 2

illicitas, impossibiles, vel libertati Ecclesiasticae repugnantes, sed solum ad licitas, & honestas. *n. 103. & seq.* Infertur secundò. Iuramentum præstitum servandi statuta edita alicuius Ecclesie, vel civitatis, non potest extendi ad statuta postea edenda. *n. 105.* Excipitur primò. Nisi simpliciter promittens, se servaturum statuta postea edita, vel edenda, intentionem habeat iterum iurandi, ita, ut servare velit statuta etiam postea edita, vel edenda. Excipitur secundò. Nisi post iuramentum servandi statuta jam edita, novum statutum conderetur, per quod vetus, & jam editum declararetur; quia tunc non est novum statutum, sed idem cum antiquo. Et hinc, qui iuravit servare statuta, non obligatur servare statuta usu non recepta, vel abrogata per consuetudinem, vel revocata. *n. 106.*

Assert. II. Iuramentum præstitum circa ea, quae Jus concernunt, intelligendum est, secundum Juris communis dispositionem, & ad illam restringendum est, ut, si quis juret in Juris causa servare Ordinem judicium, id intelligendum est, quando talis Ordo servandus est, & non, quando Jus aliter disponit, ut in manifestis, & notorijs, in quibus ordo Juris non est servandus. *n. 107. & seq.*

§. II. *Alia quaedam regulae traduntur circa interpretationem iuramenti. pag. 458.*

ASSERTIO I. Iuramentum generaliter, bonâ fide, & sine dolo præstitum est interpretandum secundum intentionem jurantis, neque extendendum ad incognita, de quibus jurans meritò non cogitavit, quæ si in mentem venissent, verisimiliter non promississet. Unde qui jurat stare mandato alicuius, & hic mandat aliquid, quod est contra iuramentum licitum prius factum, non tenetur; quia si præcivisset, non jurasset. *n. 109.* Idemque est, si iuramentum posterius sit contrarium priori promissioni simplici; ut, si quis promissit puellæ sponsalia non jurata, & postea contrahat cum alia sponsalia jurata, hæc non tenent. *n. 110.* Ubi duo alia corollaria deducuntur. Similiter si quis juret generaliter stare mandatis alicuius, & ille mandet, ut exheredet filios, vel dimittat à se uxorem, non tenetur parere tali mandato; quia hoc est illicitum. *n. 111.* Præterea si jurent Clerici, se non acturos contra Principem, possunt, non obstante iuramento, agere contra eum, pro juribus Ecclesie, & rebus suis defendendis; non autem possunt machinari aliquid contra personam Principis, vel quod cederet in amissionem Principatus. *n. 112.* In certo tamen casu iuramentum de non agendo contra Principem etiam pro juribus suis defendendis, valere potest, & obligare; quia sine peccato servari potest. *num. 113.* Assert. II. Iuramentum fortitur naturam, & conditiones promissionis, aut actus, cui adiungitur; adeoque etiam juxta illas est intelligendum. *num. 114.* Sic v. g. si vir juret mulieri, se eam ducturum in matrimonium, eaque postea fornicetur cum altero, non tenetur eam ducere, non obstante iuramento, etsi non possit eam repellere propter fornicationem præcedentem. Item, si post sponsalia jurata, mulier fiat leprosa, vel alia notabilis mutatio circa illam accidat, non tenetur vir illam ducere, sed ductam non potest dimittere. *num. 115. & seq.* Fornicatio subsequens dissolvit sponsalia de futuro, etiam jurata; non autem illa præcedens, si vir non igno-

rauit fornicationem: idemque dicendum est de sponso fornicante post sponsalia. *num. 117.* Assert. III. Iuramentum non est ita interpretandum, ut obliget cum alterius præiudicio, seu gravi incommodum. *num. 118.*

§. III. *De conditionibus, quæ ipso iure tacite insunt iuramenti, & plerumque subintelligendæ sunt. pag. 461.*

ASSERTIO I. Alia regula generalis est, quòd in omni iuramento promissorio, quamvis absolute factò, tacite quædam conditiones generales continentur, secundum quas attendenda est obligatio iuramenti, ita, ut absque his subintellectis non obliget, nec valeat: quamvis non faciant iuramentum conditionatum, sed relinquunt illud absolutum, etiam in eo exprimentur, ita, ut non suspendatur eius obligatio, sed statim obliget. *num. 119.* Assert. II. Plures sunt huiusmodi conditiones, quæ tacite insunt iuramenti, etsi non exprimentur. Prima est: Si potuerit, vel si licite potuerit. *num. 120.* Secunda conditio est: Salvo jure Superioris, quæ in omni Iuramento excepta intelligitur. Et hinc subintelligi debet in iuramento, quòd quis velit sententiam latam, intra certum tempus, exequi, hæc exceptio: Nisi ad Superiorem fuerit appellatum. *num. 121. & seq.* Similiter si Clericus, vel alius subditus in loco alterius territorij existens, juravit, se inde non discessuram, nisi prius debitum ibi contractum solvit, potest, non obstante iuramento, inde discedere, si Superiore suo revocetur, nisi hic saltem tacite consideratur, subdito de disse licentiam ibi permanendi, donec debita soluta sint. *cit. num. 122.* Tertia conditio est: Nisi is, in cuius gratiam, vel utilitatem iuratum est, obligationem remittat, expresse, vel tacite: ubi tamen distinguendum est, an iuramentum promissorium directè, ac principaliter fiat homini, sive in eius utilitatem, an verò principaliter D. E. O. *n. 123.* Quarta conditio est: Si res in eodem statu permanserint, vel non fuerint notabiliter mutata. *n. 124.* Quinta conditio est, in pacto, vel contractu reciproco: Si alter, cum quo contractus, vel pactum initur, promissis quoque steterit, & conditiones, sub quibus contractum est, observaverit, alioquin non astringitur quis iuramento ad implendum, quod juravit; quia fidem frangenti fides servanda non est. *n. 125. & seq.* Idemque probabiliter tenditur etiam ad eum casum, quo duo non pariter onerosi, & reciproci contractus mutuas inter se promissiones faciunt, sed absolutas, & gratuitas. Respondetur ad quosdam Canones, qui conditiones supra allatas obtare videntur, *n. 128.* Porro, pactum est iuratum, non infringit, qui in melius commutat, & quo sensu hoc intelligendum sit, *n. 129.* Postremò interpretatio iuramenti in dubio spectat ad Judicem, seu Prælatum Ecclesiasticum, sicut etiam si quæstio oriatur de iuramenti valore, & obligatione. *n. 130.*

SECTIO IV. *An, & quâ ratione iuramentum habeat vim confirmandi pacta, & contractus? pag. 464.*

§. I. *An iuramentum habeat vim confirmandi contractus qui eo secluso, ipso iure sunt irriti? pag. 464.*

Quando dicatur pactum, vel contractus iuramento confirmari, & quid operetur confirmatio? n. 131.

Assert. I. Pacta, & contractus iure naturali irriti non possunt confirmari per iuramentum: at verò pacta, & contractus iure solum civili irritati, ita, ut rescindi possint per iudicis sententiam, interdum confirmantur per iuramentum, ita, ut obligationem pariant ex iustitia, & actionem etiam tribuant in foro externo: quales sunt illi contractus, in quibus sine peccato iuramentum servari potest; & ex parte personæ, in cuius favorem juratum est, nulla reperitur turpitudine, vel iniustitia, videlicet usura, dolus, vel metus. n. 132. Unde, si mulier, contracto matrimonio, consentiat in alienationem rerum dotialium, vel donatarum propter nuptias, & juret ei non contravenire, obligatur tali iuramento efficaciter, dummodo sine vi, & dolo sit præstitum; quia non cedit in alterius præiudicium, & sine peccato servari potest. n. 133. Et hinc etiam iudex Ecclesiasticus potest, & debet compellere iudicem laicum per censuras Ecclesiasticas; si vir vendat rem dotalem, vel donatam propter nuptias, & mulier consentiat, & juret non contravenire huic alienationi, sine vi, & dolo, ut servetur Jus Canonicum. n. 134. Similiter pactum juratum, quo filia renunciat hereditati paternæ, dote contenta, si absque vi, & dolo sit præstitum, omnino servari debet, ita, ut non tantum iuramentum, sed etiam ipsum pactum sit servandum. n. 135. Præterea iuramentum puberis, sed minoris, super alienatione rerum suarum immobilium, facta sine curatoris auctoritate, & decreto iudicis, inviolabiliter est servandum. num. 136. Idem probatur etiam ratione. num. 137. Assert. II. Quales in specie sint contractus, qui cum iure civili sint irriti, iuramento confirmantur? n. 138. Assert. III. Si Jus positivum, seu humanum, non tantum pactum, seu contractum, sed etiam ipsum iuramentum ei adjectum irritum reddat, tum ipsum pactum, vel contractus, accessione iuramenti non confirmatur, nec ullam vim obligandi habet. n. 139. Id verò fieri potest duobus modis explicatis. n. 140.

§. II. Unde cognosci possit, quando iuramentum habeat vim confirmandi contractus, vel non: & quos effectus habeat iuramentum confirmatorium contractus? pag. 467.

ASSERTIO I. Plures de hac re traduntur à DD. regula; quarum prima est. Quando pactum, seu contractus prohibetur à iure positivo, sive lege civili, & irritatur principaliter, ob publicum, & commune bonum, non confirmatur iuramento, neque hoc obligat. n. 141. Secunda regula est. Pactum, sive contractus iure positivo, seu humano irritus, & prohibitus, principaliter, ac directè ob privatam utilitatem contrahentis, et si secundariè tantum, & indirectè, seu consequenter etiam ob bonum publicum, quatenus omnes leges iustæ ad utilitatem publicam ultimato referuntur, per accessionem iuramenti confirmantur, ita ut etiam in foro externo ius, & actio tribuatur. Tertia regula est. Quando iuramentum directè, ac principaliter vergit in præiudicium tertij, per illud non confirmatur pactum, seu contractus, cui adjicitur; si tamen præiudicium involvat injuriam, vel saltem culpam contra aliquam obligationem natura-

lem; quia tale iuramentum servari non potest, sine peccato. Quarta regula est. Si pactum, seu contractus turpitudinem contineat, ex parte eius, in cuius favorem juratur, illud obligat quidem, sed non confirmat contractum; quale est iuramentum solvendi usuras, vel promissio injuriæ, vel dolo extorta. cit. num. 141.

Assert. II. Iuramentum confirmatorium contractus iure invalidi plures habet effectus, quos non habet iuramentum, quod tantum obligat. Primus est, quòd ex eo duplex oriatur obligatio, una erga DEUM, ex virtute Religionis, sive ipsius iuramenti: altera erga hominem, cum quo pactum, vel contractum est, ex iustitia, vel fidelitate. Secundus effectus est. Iuramento confirmatorio contractus relaxato ab alio, quàm à creditore, manet obligatio iustitiæ, vel fidelitatis orta ex contractu: si verò ipse creditor remittat iuramentum in sui favorem præstitum; tum etiam contractus dissolvitur, & cessat omnis obligatio. Tertius effectus est. Iuramentum confirmatorium pacti, vel contractus irriti irrevocabiliter servandum est, ita, ut non liceat repetere id, quod solutum est: secus est, quando iuramentum non confirmat pactum, vel contractum. Quartus effectus est. Quando iuramentum confirmat pactum, vel contractum iure aliàs invalidum, oriatur ex eo actio in iudicio: secus, quando iuramentum non confirmat contractum. Quintus effectus est. Quando iuramentum confirmat contractum, nequit ordinariè relaxatio eius obtineri; quia ea cederet in præiudicium eius, cui jus est acquisitum, excepta plenitudine potestatis Papalis: aliud est de iuramento non confirmatorio contractus, in quo potest peti, & concedi relaxatio. Sextus effectus est, quòd iuramenti confirmatorii contractus obligatio transeat ad heredem eius, cui præstitum est, non autem iuramentum non confirmatorium. n. 142.

§. III. An iuramentum habeat vim confirmandi contractus inuito contra prius iuramentum illos non celebrandi? pag. 468.

ASSERTIO I. Actus gestus contra prius iuramentum abstinendi ab illo, si per se secluso iuramento, & sine illo esset validus, erit etiam validus, etiam si fiat contra iuramentum prius editum de non faciendo illo, non obitante perjurio; adeoque iuramentum nullam habet vim irritandi actum contra illum gestum, si is, quoad valorem suum pendeat ex sola libera voluntate agentis: idque declaratur exemplis. n. 143. Assert. II. Si actus, qui fit contra prius iuramentum, per se, absque iuramento sit invalidus, tunc non potest confirmari per iuramentum posterius editum, contra prius iuramentum abstinendi ab illo. n. 144. Porro, si actus contrarij sint eiusdem rationis, tunc, si prior est validus, posterior ipsi contrarius est invalidus, etiam si iuramentum huic accedat. cit. num. 144. in fine.

SECTIO V. De obligatione, & relaxatione iuramenti? pag. 470.

§. I. Vtrum obligatio iuramenti sit personalis, an verò realis, ita ut ad heredes transeat? pag. 470.

ASSERTIO I. Iuramentum promissorium homini præstitum, secundum propriam obligationem ex virtute Religionis, semper est personale, ex parte jurantis, neque heredem illius, aut successorem obligare potest: quamvis obligare possit ex vi pacti, vel contractus ex iustitia. n. 145. Deducuntur plura collaria

rollaria. num. 146. & duobus seqq. Assert. II. Juramentum promissorium non est personale, ex parte eius, cui præstatur, sed reale; adeoque transit ad heredes, seu successores illius. n. 149. Si vassallus, vel heredes ipsius semel jurârunt fidelitatem domino feudi, v.g. Papæ, vel Regi, non tenentur iterum jurare fidelitatem successoribus, vel heredibus domini feudi, quamvis eandem servare debeant. n. 150. Qui juravit alicui in dignitate, vel officio constituto fidelitatem, vel obedientiam, expresso eius dignitatis, aut officij nomine, obligatur, vi illius juramenti, omnibus successoribus in eadem dignitate, vel officio, etiam si illi in formula juramenti non sint expressi. n. 151. Unde colligitur, utrùm juramentum sit alicui præstitum, ratione dignitatis, vel officij; an verò ratione personæ proprio nomine expressæ. cit. n. 151. Cur aliquis possit se juramento obligare alicui, & successoribus eius; non autem obligare se, & successores suos? num. 152. Assert. III. Quamvis juramentum personale sit ex parte jurantis, potest tamen præstari per procuratorem, modò speciale mandatum habeat in speciali causa, & actus, cui adjicitur, sit talis, qui per alium geri possit. n. 153.

§. II. A quo, & quomodo relaxari possit juramentum promissorium homini præstitum? pag. 472.

QUÆR. I. Qualiter Prælati Ecclesiastici relaxare possit juramenta homini præstita? Resp. 1. Si ex parte recipientis iuramentum promissorium non sit turpitudine, vel damnum enorme, aut vis injuste illata alteri; ideoque is non teneatur rem sibi juramento promissam restituere; tunc nemo potest illud relaxare, præter Papam ex causa valde gravi: potest tamen etiam interdum Episcopus, ob bonum commune. n. 154. Resp. 2. Si constet, turpitudinem versari, ex parte recipientis iuramentum; quia per dolum, vim, vel metum injuste incussum, vel læsionem valde enormem promissio, vel contractus juramento confirmatus est extortus, & is datum restituere tenetur; tunc tale iuramentum ab Episcopo, vel simili Prælato relaxari potest. n. 155. QUÆR. II. Quis Episcopus debeat relaxare iuramentum, num ipsius jurantis: an verò eius, cui juratum est? Resp. 1. Si relaxatio juramenti petatur tantum, & fiat, in foro conscientiarum, seu extra Judicium, tum Episcopus jurantis id relaxare debet. Resp. 2. Si relaxatio juramenti petatur, & fiat, in ordine ad tollendam omnino obligationem dandi, vel faciendi, quod promissum est, vel ad effectum rescindendi omnino contractum per dolum, vel metum iniustum inicum; tunc ea ordinariè fieri debet ab Episcopo eius, cui juratum est, n. 157. Potest tamen aliquando etiam Episcopus loci, in quo contractus juramento iniuste extorto confirmatus fuit, relaxare iuramentum; vel si is, cui juratum est, sponte se subiciat Episcopo jurantis: & interdum non potest relaxari iuramentum, nisi causâ cognitâ, & citatâ parte absente, n. 158. QUÆR. III. An etiam Judex secularis possit relaxare iuramentum homini præstitum? Resp. non potest immediatè, ac directè relaxare, potest tamen indirectè, inter laicos sibi subditos, si bonum publicum, ac politicum id exigat. num. 159.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	c. 24. n. 42. & duobus seqq.
Cap. 1. n. 61.	c. 25. in princ. n. 117. & duobus seqq.
c. 2. n. 27. & seq.	Et §. Illud autem. n. 45. & duobus seqq.
c. 3. n. 125. & 129.	c. 26. n. 2. & duobus seqq.
c. 4. n. 14. & seq.	c. 27. n. 29. & seq.
c. 5. n. 16.	c. 28. n. 132. & seq.
c. 6. n. 57. & tribus seqq.	c. 29. in princ. n. 76. & §. fin. n. 126.
c. 7. n. 78. & duobus seqq.	c. 30. n. 9. & seq.
c. 8. n. 69. & duobus seqq.	c. 31. n. 112. & seq.
c. 9. n. 81. & duobus seqq.	c. 32. n. 100. & seq.
c. 10. n. 50. & seq.	c. 33. n. 38. & duobus seqq.
c. 11. n. 31. & seq.	c. 34. n. 48. & seq.
c. 12. in princ. num. 52. & seq.	c. 35. n. 195. & seq.
Et §. Illi verò. n. 34. & seq.	c. 36. & ult. in princ. n. 11. & duobus seqq.
c. 13. n. 33.	Et §. Sane. n. 89. & duobus seqq.
c. 14. n. 150. & seq.	IN SEXTO.
c. 15. n. 72. & tribus seqq.	c. 1. n. 103. & seq.
c. 16. n. 109. & seq.	c. 2. n. 134.
c. 17. n. 84. & seq.	c. 3. & ult. n. 54. & seq.
c. 18. n. 25. & seq.	IN CLEMENTINA.
c. 19. n. 121. & seq.	Clement. unic. n. 17.
c. 20. n. 67. & seq.	
c. 21. n. 107. & seq.	
c. 22. n. 36. & seq.	
c. 23. n. III.	

TITVLVS XXV. DE EXCEPTIONIBUS. pag. 473.

§. I. Quid sit exceptio, & quomodo dividatur, & opposita ei replicatio. pag. 474.

ASSERTIO I. Exceptio quandoque latetur pro omni defensione, quæ competit Reo, quandoque strictè pro defensione Reo competente, per quam excluditur actio. n. 1. Assert. II. Exceptiones variè dividuntur. Primò. Aliæ sunt dilatoriaræ & temporales, aliæ peremptoria, & perpetuæ. Dilatoriæ rursum aliæ sunt declinatoriæ fori, quæ respiciunt personam Judicis; aliæ, quæ respiciunt personam partis litigantis; aliæ, quæ causam. Secundò. Exceptiones aliæ sunt personales, aliæ reales, aliæ mixtæ. Tertio. Aliæ civiles, aliæ Prætoriaræ. num. 2. Assert. III. Exceptioni contraria est replicatio, per quam alia excludit exceptionem Rei, & contra replicationem Actoris objici potest duplicatio, vel etiam triplicatio, quadruplicatio, nisi à Judice modus, seu terminus replicationibus, seu replicationibus in Judicis præscriptur. n. 3.

§. II. An, & qualiter licitum sit excommunicato exceptio in Iudicio, vel appellare, vel aliâ defensione uti? pag. 475.

ASSERTIO I. Excommunicatus, etiam in causa excommunicatione, non solum excipere, sed etiam appellare, & omni aliâ defensione uti potest. n. 4. Quas exceptiones in specie possit opponere excommunicatus. n. 6. Excommunicatus conventus de suo vendendo debito à creditore, compensationem obtinere potest. n. 7. Excommunicatus non potest recurrere ad Actorem, potest tamen recurrere ad Judicem appellatum. n. 8. Assert. II. Excommunicatus etiam appellacionem prosequi potest, etsi sit Actor principalis. n. 9. Non tantum Reus, sed etiam Actor excommunicatus causam appellacionis prosequi potest.